

УДК 78.087.68:004(07)

Стець Г. В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ХОРОВОГО СПІВУ

У статті досліджено особливості впровадження інформаційно-комунікаційних технологій під час викладання хорового співу як у сучасній загальноосвітній школі, так і у вищому навчальному закладі. Обґрунтовано важливість застосування сучасних комп'ютерних засобів у навчальній шкільній і університетській практиці. Акцентовується увага на формуванні та розвитку вокально-хорових навичок із використанням новітніх комп'ютерних технологій. Показано, що впровадження ІКТ у навчальний процес сучасної загальноосвітньої школи відкриває нові можливості та перспективи розвитку творчої особистості учнів, сприяє формуванню в них практичних умінь і навичок у процесі вокально-хорової роботи. У статті відзначається, що реалізація ІКТ у навчальному процесі сприятиме наповненню кабінетів музичного мистецтва змістовними матеріалами на електронних носіях, систематизації методичного фонду кабінетів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, хоровий спів, комп'ютерні засоби, диригент-хормейстер, хорове аранжування, музичне мистецтво, вокально-хорові навички, естетичне виховання.

Одним із пріоритетних напрямків сучасної державної політики України є запровадження та вдосконалення новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) в усі сфери життя суспільства. Їхнє широке залучення в навчально-виховний процес є одним із головних завдань реформування освіти, які представлені в державній національній програмі «Освіта. Україна ХХІ століття». Вагомими стимулами розвитку інформаційних технологій є соціально-економічні потреби суспільства, що й зумовлює активну інформатизацію та комп'ютеризацію всіх без винятку сфер діяльності, зокрема й музичної. У зв'язку із цим застосування сучасних комп'ютерних технологій є особливо актуальним для сучасних занять із хорового співу, оскільки сприятиме розвитку та формуванню всебічно обдарованої особистості.

Проблеми застосування ІКТ у навчальному процесі досліджені в працях таких вітчизняних учених, як В. Биков, О. Бондаренко, Я. Булахова, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Пінчук та ін. Розробленням і впровадженням у навчальний процес нових інформаційних технологій активно займаються такі дослідники, як Е. Дмитресва, О. Жильцов, Н. Морзе, С. Новиков, Е. Полат, Т. Полілов, Л. Цветкова та багато інших. Особливу увагу ІКТ приділяють представники музичної педагогіки (О. Балабан, С. Кишакевич, В. Козлін, О. Чайковська, В. Штепа, В. Янкул та ін.).

Слід зазначити, що є широке коло питань, пов'язаних з запровадженням ІКТ в освітній процес, яке потребує додаткового дослідження. Зокрема, це питання застосування ІКТ під час викладання хорового співу. Сьогодні вимагає впровадження ІКТ в освітній процес як загальноосвітньої школи, так і вищого навчального закладу, проте методика їх реалізації ще недостатньо розроблена.

У зв'язку із цим актуальність теми зумовлена недостатньою кількістю досліджень щодо застосування ІКТ під час викладання хорового співу, а також недосконалістю розробленням системи використання ІКТ у підготовці фахівців в умовах інформатизації освіти.

Мета статті полягає в тому, щоб обґрунтувати важливість цієї проблеми та проаналізувати особливості застосування ІКТ під час викладання хорового співу.

Інформатизація сучасного суспільства визначає необхідність широкого використання інформаційних технологій у системі професійної підготовки фахівців. Сьогодні вимагає нових підходів до навчального процесу, нових методів, форм подання навчальної інформації. Одним із таких підходів викладання є використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі.

Застосування ІКТ під час викладання хорового співу дозволяє інтенсифікувати освітній процес, пришвидшити передавання вокально-хорових навичок і досвіду сценічно-виконавської культури й узагалі підвищити якість навчання й освіти. Прорив у галузі ІКТ, що відбувається на сучасному етапі, змушує переглядати питання організації інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу як загальноосвітньої школи, так і вищого навчального закладу.

Інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності [6, с. 29].

На думку професора, академіка НАПН України В. Бикова, «на основі поєднання традиційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій навчання вдається значно ефективніше розвинути й помножити природні задатки й здібності людини. Використання цих технологій у процесі навчання створює додаткові умови й спричинює появу нових цілей і оновлення змісту освіти, дає змогу досягти значно вищих результатів навчальної діяльності, забезпечити для кожного учня, студента формування й розвиток їхньої власної освітньої траєкторії» [1, с. 112].

І. Ставицька стверджує, що ІКТ здійснюють активний вплив на процес навчання й виховання студентів, оскільки змінюють схему передавання знань і методи навчання [7]. Як зазначає Н. Морзе, у сучасних умовах розвитку української освіти якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерна техніка й інтернет [4].

Активне впровадження ІКТ відбувається в навчальному процесі сучасної загальноосвітньої школи, що значною мірою оптимізує навчання, сприяє розвитку самостійності в музично-пізнавальній діяльності учнів. Оскільки хоровий спів є одним із найдосконаліших видів музичного мистецтва та могутнім засобом естетичного виховання й розвитку школярів, він по праву займає провідне місце в шкільному вихованні. Розроблені навчальні програми-презентатори, довідники, тести розширюють можливості учнів щодо глибокого вивчення історії та теорії музики, удосконалюють вокально-хорові навички тощо.

С. Кишакевич вважає, що «інформаційно-комунікативні технології – це невід’ємний компонент сучасного музично-освітнього процесу, без якого неможливо професійно підготувати фахівця, здатного конкурувати та самореалізуватися в сучасному глобалізованому соціокультурному просторі. Це пояснює перспективність і об’єктивну необхідність упровадження інформаційно-комунікативних технологій у сучасний музично-освітній процес, зокрема спеціального програмного забезпечення, орієнтованого безпосередньо на музично-навчальні дисципліни» [3, с. 32].

Упровадження інформаційно-комунікативних технологій у хорovому співі сприяє збагаченню мистецького кругозору особистості учня, формуванню його зацікавлення в музичному мистецтві, залученню до участі в колективному музикуванні, засвоєнню закономірностей музики в процесі її безпосереднього виконання.

Застосування ІКТ під час викладання хорового співу сприяє більш ефективному вирішенню завдань стосовно засвоєння необхідних вокально-хорових знань, умінь і навичок, створює широкі можливості використання різних музичних редакторів, програм нотного набору тексту, ведення баз даних. За твердженням Л. Столярчук [8], серед комп’ютерних засобів, які доволі часто використовують у навчальній практиці та які допомагають учителям раціонально й ефективно організувати навчальний процес, можна виділити такі:

- програми запису звуку Audio CD (Nero) застосовуються для запису, копіювання й інших операцій із дисками CD, DVD (а в останні роки – і з Blu-ray). Доволі часто такі програми, окрім стандартних операцій, здійснюють низку інших супутніх функцій: створення обкладинок дисків, стирання перезаписуваних носіїв, конвертацію файлів, створення резервних копій тощо;

- програми запису й оброблення звуку. Так, програма Sound Forge дозволяє записувати, редагувати й обробляти звук, створюючи додаткові можливості для вчителя у відбиранні та компонуванні фрагментів музичних творів для створення аудіо-альбомів. Вони можуть бути використані як дидактичні матеріали до уроку. Користуючись звуковими редакторами, педагог матиме можливість самостійно компонувати аудіо-рестоматію, обробляти готові фонограми, створювати аудіоматеріали для організації самостійної діяльності школярів поза уроком. Учитель може створювати звукові файли з фрагментів музичного твору й надалі компонувати їх для вирішення певного завдання;

- програми нотного набору та верстки музичного тексту (Finale, Sibelius) передбачають створення різноманітних ритмічних партій, ритмічних партитур, створення партитур вокально-хорових творів, партитур для вокально-інструментального музикування, розроблення нотного робочого матеріалу до уроку, тестових завдань, створення вокально-репертуарних збірок;

- програми підготовки презентаційної графіки (Power Point) створюють можливості для поєднання різноманітних аудіо- та відеоматеріалів в єдине ціле.

Таким чином, реалізація ІКТ у навчальному процесі сприятиме наповненню кабінетів музичного мистецтва змістовними матеріалами на електронних носіях, систематизації методичного фонду кабінетів, формуванню навичок роботи із систематизації знань і вмінь, раціональному пошуку інформації на якісному сучасному рівні.

Активне впровадження ІКТ під час викладання хорового співу сприятиме комплексному використанню на заняттях із хорового співу текстової, звукової, графічної та відеоінформації, створюючи тим самим новий мультимедійний контент. У результаті на заняттях із хорового співу вдається гармонійно поєднати знання комп’ютерної грамоти з музикою, літературою й суттєво підвищити якість хорового виконання.

Однак хорові заняття з використанням ІКТ не повинні перетворюватися на суто механічне відтворення запропонованого музичного матеріалу в супроводі ефектного відеоряду. Сучасний викладач повинен бути інформаційно компетентним, уміти грамотно комбінувати традиційні та новітні методики, мотивувати студента на навчання. Основну увагу диригенту-хормейстеру слід акцентувати на формуванні та розвитку вокально-хорових навичок, використовуючи ІКТ як доречний і виправданий супровід. Як вважає Ю. Пучко-Колесник, «сучасний диригент-хормейстер повинен володіти передусім широкими знаннями, багатою ерудицією, при цьому в найрізноманітніших галузях: від сольфеджіо, історії музики й вокалу до педагогіки й психології <...> сучасний диригент повинен бути вельми ерудованим музикантом. Він повинен теоретично й практично володіти всіма музичними мовами, представленими в хорovій літературі, усіма жанрами й стилями хорового письма» [5; 3].

Яскравим прикладом застосування ІКТ у викладанні хорового співу у ВНЗ є розроблена в Ніжинському університеті імені Миколи Гоголя дисципліна «Музичні комп’ютерні технології у хорovому аранжуванні», яка читається на 5 курсі (9–10 семестри). Як зазначає К. Кабріль, «під час вивчення дисципліни студенти у формі лекційних, практичних, лабораторних, індивідуальних занять опановують необхідні комп’ютерні програми, в індивідуальній і самостійній формах самопідготовки закріплюють отримані знання та навички

роботи з комп'ютерними програмами та зовнішніми комп'ютерними пристроями; знайомляться з навчально-методичною, вокально-хоровою літературою й інструктивними матеріалами. Дисципліна має три кредити ECTS і стільки ж модулів, формою підсумкового контролю є залік»[2, с. 2–3] .

Перший етап розробленої дисципліни передбачає активне пристосування студентів до нових умов діяльності, а також усвідомлення цілей і завдань вокально-хорової підготовки для професії майбутнього вчителя музичного мистецтва, зокрема диригента хорового колективу.

Активне засвоєння інноваційної діяльності відбувається протягом другого етапу, спрямованого на оволодіння студентами практичним досвідом роботи з програмами набору нотного тексту «Finale 2005», системою оптичного розпізнавання знаків «ABBYY Fine Reader» і текстовим процесором «Word» водночас із традиційними методами хорового аранжування. Поряд із цим студенти вправляються в інструментуванні й аранжуванні в реальному часі, із професійного погляду аналізують хоріві партитури, прослуховують кожний голос окремо чи по декілька голосів у різноманітній комбінації, усі партії разом, а також у них є можливість використовувати різноманітні тембри, застосовувати сучасні технічні засоби передачі звуку тощо.

Створення хорових аранжувань та інтерпретацій дитячих хорових творів відбувається на третьому етапі дисципліни, сутність якого полягає в забезпеченні орієнтації виконавської диригентсько-хорової діяльності на формування професійної мобільності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології дедалі більше стають визначальними в діяльності композитора, аранжувальника, музичного редактора й ширше застосовуються практично в усіх аспектах вокально-хорової діяльності, будучи реальним здобутком музичної культури й важливим фактором її розвитку.

Упровадження ІКТ у навчальний процес сучасної загальноосвітньої школи (зокрема під час викладання хорового співу) відкриває нові можливості та перспективи розвитку творчої особистості учнів, сприяє формуванню в них практичних вмінь і навичок у процесі вокально-хорової роботи, реалізації сучасних можливостей підвищення мотивації до навчання.

Застосування ІКТ під час викладання хорового співу є незамінним у діяльності сучасного диригента-хормейстера, оскільки воно допомагає ілюструвати та моделювати різноманітні процеси, явища й події. У поєднанні з новітніми освітніми технологіями застосування ІКТ у викладанні хорового співу є ефективним засобом розвитку мислення студентів.

На прикладі розробленої в Ніжинському університеті імені Миколи Гоголя навчальної дисципліни «Музичні комп'ютерні технології у хоровому аранжуванні» можна стверджувати, що нині той ВНЗ, який володіє найсучаснішими ІКТ, досягне найбільшого успіху. Під час викладання хорового співу застосування ІКТ зробить процес здобуття освіти більш гнучким, індивідуалізованим. Студенти матимуть змогу використовувати глобальні ресурси для навчання, обмінюватися досвідом і спілкуватися зі студентами інших країн.

Використана література:

1. Биков В. Моделі організаційних систем відкритої освіти : [моногр.] / В. Биков. – Київ : Атака. – 2008. – 684 с.
2. Кабріль К. Особливості формування ціннісних компетентностей майбутніх учителів музики в процесі диригентсько-хорової підготовки / К. Кабріль // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2012_6_33.
3. Кишакевич С. Проблеми та перспективи використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках музичного мистецтва в школі / С. Кишакевич // Молодь і ринок. – Дрогобич, 2015. – № 5. – С. 29–33.
4. Морзе Н. Основи інформаційно-комунікаційних технологій / Н. Морзе. – Київ : Вид. група BHV, 2006. – 298 с.
5. Пучко-Колесник Ю. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен / Ю. Пучко-Колесник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/Admin/Downloads/vdakkkm_2013_3_33.pdf.
6. Співаковський О. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі : [навч.-метод. посіб. для студ. напряму підгот. «Початкова освіта»] / О. Співаковський, Л. Петухова, В. Коткова, Херсон. – 2011. – 267 с.
7. Ставицька І. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті : тези доповідей на науково-практичній онлайн-конференції / І. Ставицька. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1103>.
8. Столярчук Л. Використання комп'ютерних технологій на уроках музики / Л. Столярчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/stolyarchuk-li-vikoristannya-kompyuternih-tehnologiy-na-urokah-muziki/>.

References:

1. Bykov V. Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity : [monohr.] / V. Bykov. – K. : Ataka. – 2008. – 684 s.
2. Kabryl K. Osoblyvosti formuvannia tsinnisnykh kompetentnostei maibutnykh uchyteliv muzyky v protsesi dryhentsko-khorovoi pidhotovky / K. Kabryl // Naukovi zapysky [Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia]. Ser. : Psykholohopedahohichni nauky. – 2012. – № 6 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2012_6_33.
3. Kyshakevych S. Problemy ta perspektyvy vykorystannia informatsiino-komunikatyvnykh tekhnolohii na urokakh muzychnoho mystetstva v shkoli / S. Kyshakevych // Molod i rynek. – Drohobych, 2015. – № 5. – S. 29–33.
4. Morze N. Osnovy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii / N. Morze. – Kyiv : Vyd. hrupa BHV, 2006. – 298 s.
5. Puchko-Kolesnyk Yu. Diiialnist dryhenta-khormeistera yak sotsiokulturnyi fenomen / Yu. Puchko-Kolesnyk [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : file:///C:/Users/Admin/Downloads/vdakkkm_2013_3_33.pdf.

6. Spivakovskiy O. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v pochatkovii shkoli : [navch.-metod. posib. dlia stud. napriamu pidhot. «Pochatkova osvita»] / O. Spivakovskiy, L. Petukhova, V. Kotkova. – Kherson. – 2011. – 267 s.
7. Stavytska I. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v osviti : tezy dopovidei na naukovo-praktychnii onlain-konferentsii / I. Stavytska [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1103>.
8. Stoliarchuk L. Vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii na urokakh muzyky / L. Stoliarchuk [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://intkonf.org/stolyarchuk-li-vikoristannya-kompyuternih-tehnologiy-na-urokah-muziki/>

Стець Г. В. Особенности применения ИКТ при преподавании хорового пения

В статье исследованы особенности внедрения информационно-коммуникационных технологий при преподавании хорового пения, как в современной общеобразовательной школе, так и в высшем учебном заведении. Обоснована важность применения современных компьютерных средств в учебной школьной и университетской практике. Акцентируется внимание на формировании и развитии вокально-хоровых навыков с использованием новейших компьютерных технологий. Показано, что внедрение ИКТ в учебный процесс современной общеобразовательной школы открывает новые возможности и перспективы развития творческой личности учащихся, способствует формированию у них практических умений и навыков в процессе вокально-хоровой работы. В статье отмечается, что реализация ИКТ в учебном процессе будет способствовать наполнению кабинетов музыкального искусства содержательными материалами на электронных носителях, систематизации методического фонда кабинетов.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, хоровое пение, компьютерные средства, дирижер-хормейстер, хоровая аранжировка, музыкальное искусство, вокально-хоровые навыки, эстетическое воспитание.

Stets H. V. Features of application of ICT in teaching of the choice course

In the article the peculiarities of the introduction of information and communication technologies in the teaching of choral singing in both the modern general education school and the higher educational institution are researched. The importance of using modern computer facilities in school and university practice is substantiated. The emphasis is on the formation and development of vocal-choral skills using the latest computer technologies. It is shown that the introduction of ICT in the educational process in a modern general school opens up new opportunities and prospects for the development of the student's creative personality, promotes the formation of their practical skills and skills in the process of vocal and choral work. The article notes that the implementation of ICT in the educational process will contribute to filling the cabinets of musical art with content materials on electronic media, systematization of the methodical fund of cabinets.

Key words: information and communication technologies, choral singing, computer facilities, conductor-choirmaster, choir arrangements, musical art, vocal and choral skills, aesthetic education.